

[Bányai (Brichse) Ernő] Az én nevelőszüleim.

Átugorván a negyedik ikszet elgondolkodóvá válik az ember. Mérlegelővé. Tudja már, hogy amit a legmagasabb fokon szeretne elérni, bajosan képes, s ezért – szinte önvédelemből – megértőbbé lesz mások iránt, hogy viszonzásul megértést érdemeljen. Ekkor tanulja meg azt is, hogy mi a hála, s miközben mérlegét készíti, ellágyuló lélekkel elidőz kora-élményei hőseinél, nevelőszüleinél: tanítóinál, tanárainál, lelke kertészeinél, akikre az életre indító szülők mellett a legtöbbet köszönheti. S amíg visszafelé lépeget az időben, fájdalmas gyönyörűséggel belézsondul az ifjúsága.

Legyen ez az írás én ilyesfajta önkínzó gyönyörűségem...

Tanyán születtem, hat-hét esztendőskoromig évente legfeljebb, ha egyszer jártam – gyerekszememben Londonnal, Párizssal, Rómával, New Yorkkal felérő – szülőfalumban. A tanyai iskolát viszont a légvonalban három-négy kilométernyi távolság kékeszürke függönyén át naponta láttam, nem csoda hát, ha ez az egy tantermes piros cserepes épület olyanféle képen ivódott belém, mint a szerte legelésző nyáj közepén a pásztor. Ismertem a tanító urat is, az a-betűnél hamarább. Brichse Ernőnek hívták. Ő volt a táj egyetlen nadrágos embere, az egyetlen úr, olyan szegényen, kilenc gyerekkel, beteg feleségével menekedvén a Felvidékről, ahogy az csak akkortájt volt lehetséges. A legszegényebb béres is kóstolót küldött néki a tökkáposztalevesből is, amit köszönettel elfogadott, és úgy viszonzta, ahogy tudta. Egy életen át kamatozó ajándékkal. Aki tőle tanulta meg, hogy a múlt időt azért írjuk két „t”-vel, mert a múlt olyan, mint az árkon átlépő ember, az egyik lába az innenső, a másik a túlnansó parton, az nem véti el, míg csak él. Ma is Kassán, Pozsonyban, Podolinban vagy Iglón sétálhatok bármelyik percben, ha behunyom a szemem, olyan képesen tanított, s miközben a Tátrát másztuk véle a tenyérsima Alföld közepén, úgy megszépül ez a vörhenyes-vörös, ferencjózsefszakállas, kaucsuk kézelős öregember, mintha homlokon csókolta volna az angyal.

Egyszer az első osztály vége felé, beszélgetési órán arról faggatott bennünket, hogy miért szeretjük annyira a tavaszt.

Mert szép, nyílnak a virágok, énekelnek a madarak-hangzottak a sematikus válaszok, s nékem furcsára váltott az agyam.

„Azért szeretem a tavaszt, mert csizmám talpa nem ázik át, és mezítláb futkározhatok a búzavetésen, azt hiszem, hogy új cipő, vagy kiscsizma vár otthon.”

A tanító bácsi megsimogatott, s elmélázva arcomon feledte a kezét. Nyilván a családja számára szükséges tizenegy pár cipőre gondolt, mert elfátyolosodott a hangja.

„Le tudnád-e ezt ilyen szépen írni, fiacskám?” - kérdezte, s én leírtam.

Így kezdődött az én írásom.

Ez az írás Márton Gábor: AZ ENDRŐDI ISKOLÁK TÖRTÉNETE című könyvében jelent meg, Tímár Máté tollából. (SZERK)

Bányai (Brichse) Ernő

1883-ban született Vizsoly községben és 1958-ban hunyt el Bikács faluban. (Tolna megye) Tanulmányait Iglón és Eperjesen végezte. A felvidéken kántortanítószkodott. 1905-ben kötött házasságot. Tizenegy gyerekük született. 1928-ban pályázat útján került Endrődre. Az ugari, majd az Öregszőlői iskolában tanított nyugdíjazásáig. A felvidéki család ízig-vérig endrődi lett. Volt idő, mikor 5 gyereke járt középiskolába. A gyerekei közül 7 készült pedagógus pályára. Kettő közülük tanulmányai alatt meghalt. Ernő fia a második világháborúban hősi halált halt, mint tanárképzős. Felesége 1932-ben halt meg, ami az ügyis gondterhelt életüket még nehezebbé tette. Nyugdíjazása után gyermekeit követve ő is a Dunántúlra, Bikácsra költözött. Nyugdíjasként is vállalt munkát. A szomszédos faluba, Vajtára, kerékpárral járt át naponta. Hazatérőben, útközben érte a halál.

Egykori tanítványa, Tímár Máté író a Hazai Harangszó c. könyvében így emlékszik meg róla:„...Bányai Ernő bácsi , hát nem hősi élet és hősi halál volt a Tiéd? Hatvan évi világítás után csukta be az osztálykönyvet, fönn a dombtetőn, mikor éppen delet harangoztak, hogy az egyik faluból a másikba kerékpárossal helyettesíteni”.

A tanítás mellett fáradhatatlan apostola volt a népművelésnek. Az olvasóköri ismeretterjesztő előadásokon kívül lelke volt a tanyai színjátszásnak. Nagy gonddal foglalkozott a gyengébb tanulókkal, sokszor még a lakására is elvitte őket, hogy sikeres legyen a tanulásuk. Poétikus lélek volt. Az ihlet perceiben kedves hangú verseket írt, melyből többet megzenésített. Saját szerzeményű dalaitól gyakran volt hangos az Öregszőlői porta. Nyári estéken a szomszédok sokszor el-elhallgatták a nyitott ablakon kiszűrődő harmóniummal kísért nótázását. Hát ilyen volt Ő, Bányai Ernő a tanító.